

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

สำนักงานสถิติแห่งชาติ มีการจัดเก็บข้อมูลด้านอนามัยและสวัสดิการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 โดยในช่วงแรกได้ดำเนินการสำรวจทุกปีจนถึง พ.ศ. 2521 และตั้งแต่ พ.ศ. 2524 – 2544 ได้ดำเนินการสำรวจทุก 5 ปี และสืบเนื่องจากรัฐบาลได้ดำเนินการโครงการ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือ “โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค” ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบสาธารณสุขของประเทศไทย ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขจึงได้ขอความร่วมมือจากสำนักงานสถิติแห่งชาติให้มีการดำเนินการสำรวจอนามัยและสวัสดิการทุกปี ระหว่างปี พ.ศ. 2546 – 2550 โดยทางสำนักงานสถิติแห่งชาติและกระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมมือกันปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการสำรวจ

1.2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลภาวะการเจ็บป่วย การเข้ารับบริการด้านสาธารณสุข และการเข้าถึงของสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลของประชากรไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงความครอบคลุมของการบริการด้านสุขภาพในโครงการหลักประกันสุขภาพ

1.3 ประโยชน์ของการสำรวจ

ประโยชน์ของข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจครั้งนี้มีดังนี้

1.3.1 สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการติดตามการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพ พฤติกรรมการรักษาพยาบาล ตลอดจนสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลของประชากร

1.3.2 สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการประเมินความครอบคลุมของการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า รวมทั้งความสามารถในการเข้าถึงระบบการบริการสุขภาพของประชากร

1.3.3 รายงานด้านการรักษาพยาบาลสามารถนำมาใช้ในการคำนวณอัตราเหมาจ่ายรายหัวในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

1.4 ขอบข่ายและคุ่มรวม

ประชากรที่อยู่ในคุ่มรวมของการสำรวจครั้งนี้ ได้แก่ บุคคลผู้อาศัยอยู่ในครัวเรือนส่วนบุคคลทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศ

ครัวเรือนที่เข้าข่ายการจแนงนับในการสำรวจครั้งนี้ คือ ครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างซึ่งมีรายชื่อปรากฏในบัญชีรายชื่อครัวเรือนตัวอย่างของการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรเดือนเมษายน พ.ศ. 2547

บุคคลที่เข้าข่ายการจแนงนับ คือ บุคคลผู้อาศัยอยู่ในครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่าง

1.5 เวลาอ้างอิง

1.5.1 ระหว่าง 1 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ หมายถึง ระยะเวลานับย้อนหลังจากวันสัมภาษณ์ไป 1 เดือน เช่น วันสัมภาษณ์คือ วันที่ 8 เมษายน 2547 “ระหว่าง 1 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์” คือ ระหว่างวันที่ 8 มีนาคม – 7 เมษายน 2547

1.5.2 ระหว่าง 12 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ หมายถึง ระยะเวลานับย้อนหลังจากวันสัมภาษณ์ไป 12 เดือน เช่น วันสัมภาษณ์คือ วันที่ 8 เมษายน 2547 “ระหว่าง 12 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์” คือ ระหว่างวันที่ 8 เมษายน 2546 – 7 เมษายน 2547

16. คำจำกัดความ

1.6.1 สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล

หมายถึง สวัสดิการที่ได้รับเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ได้แก่ ค่ายา ค่าห้องพัก ในสถานพยาบาล รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องใช้ วัสดุที่ใช้ทำหน้าที่แทนอวัยวะ ที่ประสบอันตราย ซึ่งรัฐบาลหรือเอกชนเป็นผู้ให้

ในการสำรวจครั้งนี้ จำแนกที่มาของสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลเป็น 2 กลุ่ม คือ

- สวัสดิการหลักด้านค่ารักษาพยาบาลที่ได้จากหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สวัสดิการข้าราชการ / ข้าราชการบำนาญ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ ประกันสังคม / กองทุนเงินทดแทน และบัตรประกันสุขภาพ(บัตรทอง)
- สวัสดิการรองด้านค่ารักษาพยาบาลที่ได้จากหน่วยงานอื่น ได้แก่ การประกันสุขภาพกับบริษัทประกัน สวัสดิการจัดโดยนายจ้าง และอื่น ๆ

1.6.2 ป่วยหรือรู้สึกไม่สบาย

หมายถึง การป่วยทุกชนิดตั้งแต่ป่วยเล็กน้อย จนกระทั่งถึงป่วยหนัก และรวมถึงการที่รู้สึกตัวว่าไม่สบายด้วย

1.6.3 กิจกรรมประจำวัน

หมายถึง กิจกรรมที่ต้องทำเป็นประจำทุกวัน เช่น การปฏิบัติงานอาชีพ การเรียนหนังสือ การทำงานบ้านการดูแลตนเอง การเรียน การเล่น (ของเด็ก) เป็นต้น

1.6.4 ซื้อยากินเอง

หมายถึง การซื้อหรือหายาแผนปัจจุบันมาเพื่อบำบัดรักษาด้วยตนเอง การซื้อยากินเอง รวมถึง การซื้อยาจากร้านขายยาซึ่งในร้านอาจมีเภสัชกรแนะนำหรือไม่ก็ตาม การที่ผู้ปกครองซื้อยามารักษาเด็ก การซื้อยาโดยเคอร์รี่ซื้อยาจากหมอ เป็นต้น

1.6.5 สถานีอนามัย/ศูนย์บริการสาธารณสุข

หมายถึง หน่วยบริการสาธารณสุขระดับตำบลหรือระดับหมู่บ้านทั่วไปที่อยู่ใกล้ชุมชน มากที่สุด ครอบคลุมประชากรประมาณ 1,000 – 5,000 คน การให้บริการจะเน้นการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคและรักษาพยาบาล โดยสถานีอนามัยจะตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ส่วนศูนย์บริการสาธารณสุข ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและกรุงเทพมหานคร

1.6.6 ศูนย์สุขภาพชุมชน

หมายถึง สถานพยาบาลปฐมภูมิ (Primary Care Unit หรือ PCU) ที่พัฒนาภายใต้โครงการ สร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นสถานพยาบาลใกล้บ้าน ใกล้ใจ ครอบคลุมครัว ประชาชนโดยต้องมีความพร้อมในการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ประยุกต์ทั้งทางด้าน การแพทย์ จิตวิทยาและสังคม ทำหน้าที่ให้บริการทั้งส่วนที่เป็นการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคและการฟื้นฟูสภาพที่เป็นลักษณะการให้บริการแบบผู้ป่วยนอก การให้ บริการที่บ้านและ บริการในชุมชน ไม่รวม บริการที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะตั้งอยู่ในที่สามารถเดินทางไปใช้บริการได้ สะดวกภายใน 30 นาที มีบุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์และการจัดการตามเกณฑ์มาตรฐาน มีประชากรที่ ขึ้นทะเบียนที่ชัดเจน และรับผิดชอบดูแลประชากรไม่เกิน 10,000 คนต่อหน่วย โดยการจัดการอาจ จัดบริการเป็นหน่วยบริการปฐมภูมิที่เป็นสถานพยาบาลเดียวหรือจัดเป็นเครือข่ายบริการปฐมภูมิที่มี หน่วยบริการย่อยรวมกันให้บริการ

1.6.7 โรงพยาบาลชุมชน

หมายถึง หน่วยบริการสาธารณสุขที่ให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขระดับ อำเภอ หรือกิ่งอำเภอ มีเตียงสำหรับผู้ป่วยตั้งแต่ 10 เตียงขึ้นไปจนถึง 150 เตียง ครอบคลุมประชากร ตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป มีแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอื่น ๆ ปฏิบัติงานประจำ การให้บริการจะเน้นหนัก ในการรักษาพยาบาลมากกว่าสถานบริการในระดับต้น

1.6.8 โรงพยาบาลทั่วไป

หมายถึง โรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ในระดับจังหวัดหรืออำเภอขนาดใหญ่ มีขนาดและจำนวนเตียง ผู้ป่วยตั้งแต่ 200 – 500 เตียง

1.6.9 โรงพยาบาลศูนย์

หมายถึง โรงพยาบาลในระดับจังหวัดที่มีขนาดเกิน 500 เตียงขึ้นไป และมีแพทย์เฉพาะสาขาต่าง ๆ ครบถ้วน

1.6.10 การเข้าพักรักษาในสถานพยาบาล

หมายถึง การที่ผู้ป่วยต้องนอนค้างคืนในสถานพยาบาลเพื่อรักษาตัว หรือเป็นผู้ป่วยที่ถูกขึ้นทะเบียนว่าเป็นคนไข้ในแต่ได้รับอนุญาตให้กลับได้ในวันเดียวกัน เช่น การผ่าตัดเล็ก (ซีส)

1.6.11 โรคเรื้อรัง

ตามนิยามที่กระทรวงสาธารณสุขใช้มี 2 นิยาม คือ

โรคเรื้อรัง คือ ภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ที่ไม่ติดต่อหรือภาวะที่เกิดจากความเสื่อมของร่างกายตามอายุ ส่วนใหญ่จะไม่มีสาเหตุที่แน่นอน มีปัจจัยเสี่ยงหลายอย่าง มีระยะเวลาพักตัวของโรครวมถึงระยะเวลาของการดำเนินโรคที่ยาวนาน ไม่ติดต่อโดยทางสัมผัส สามารถทำให้เกิดความพิการหรือการทำงานที่ผิดปกติของร่างกาย และรักษาไม่หาย

โรคเรื้อรัง คือ ภาวะที่มีความผิดปกติหรือเบี่ยงเบนไปจากปกติของร่างกาย เป็นภาวะที่เป็นอย่างถาวร ทำให้เกิดความพิการ เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางพยาธิสภาพที่ไม่สามารถรักษาให้กลับคืนเป็นปกติได้ ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะนี้ต้องการการกายภาพบำบัดหรือการปรับตัวสำหรับภาวะนี้ นอกจากนั้นยังต้องการรักษาติดตามดูแลในระยะยาว

1.6.12 โรคประจำตัว

หมายถึง โรคที่ป่วยติดต่อกันตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป แล้วยังรักษาไม่หายต้องทำการรักษาต่อไป (สามารถรักษาให้หายได้)

1.7 การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอผลการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2547 ประกอบด้วย

1. รายงานผลเบื้องต้น เป็นการนำเสนอผลการสำรวจที่สำคัญเกี่ยวกับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล และพฤติกรรมเจ็บป่วยและการรับบริการสาธารณสุขของประชากร โดยนำเสนอผลในภาพรวมระดับประเทศ ภาค และเขตการปกครอง
2. รายงานผลฉบับสมบูรณ์ เป็นการนำเสนอผลข้อมูลต่าง ๆ ของประชากรโดยละเอียดเกี่ยวกับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลของประชากร และพฤติกรรมเจ็บป่วยและการรับบริการสาธารณสุขโดยนำเสนอรายละเอียดในระดับประเทศ ภาค และเขตการปกครอง
3. CD-ROM รายงานผลการสำรวจฉบับสมบูรณ์
4. การเผยแพร่สรุปผลที่สำคัญ ทางWeb-site ของสำนักงาน คือ www.nso.go.th